

ŽIVOT I DJELO PROF.DR.SC. PAŠKA LOVRIĆA (1931–1997)

U Zagrebu je nakon kratke bolesti 16. siječnja 1997. preminuo dr.sc. Paško Lovrić, redoviti profesor Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Na zagrebačkom groblju Mirogoju od njega su se 21. siječnja, uz obitelj, oprostili mnogobrojni poznanici, prijatelji, nastavnici i studenti Geodetskog fakulteta. O životu i radu prof. Lovrića govorili su dekan Geodetskog fakulteta prof.dr.sc. Teodor Fiedler, prof.dr.sc. Nedjeljko Frančula, prof.dr.sc. Branko Rojc iz Ljubljane i student Geodetskog fakulteta Branimir Majčica.

ŽIVOTOPIS

Prof.dr.sc. Paško Lovrić rođen je u Dubrovniku 31. kolovoza 1931. Maturirao je na Muškoj gimnaziji u Osijeku 1950, a diplomirao na Geodetskom odjelu Arhitektonsko-građevinsko-geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1956. Doktorirao je u Bonnu 1972. s tezom *Beiträge zur Weiterentwicklung des Jugoslawischen Grundkartenwerkes*.

Nakon diplomiranja radio je kao volonter dva mjeseca u Zemaljskom uredu za izmjeru Bavorske u Münchenu. Od 1. srpnja 1958. radi kao stručni suradnik u Zavodu za kartografiju i reprodukciju karata Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.

Asistent za predmete topografije i kartografije na današnjem Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu postao je 1959. Docent za iste predmete postao je 1973, izvanredni profesor 1978. i redoviti profesor 1983. U trajno zvanje redovitog profesora izabran je 1996.

Kao asistent boravio je više puta u Njemačkoj na stručnom i znanstvenom usavršavanju:

- 1962. tjedan dana na tečaju o sastavljanju karata u Niederdollendorfu,
- 1964. tjedan dana na tečaju o graviranju izvornika karata u Niederdollendorfu,
- 1967. tri mjeseca u Zemaljskom uredu za izmjeru Sjeverne Rajne-Vestfalije u Bonnu na izučavanju kartografskih metoda,
- 1. 10. 1970 – 31. 7. 1972. na Sveučilištu u Bonnu kao stipendist Zaklade Aleksander von Humbolt, gdje je 6. 11. 1972. obranio doktorsku disertaciju.

Predstojnik Zavoda za kartografiju Geodetskog fakulteta bio je 1975–81, 1983–87. i 1991–1997. U članstvo Hrvatske akademije tehničkih znanosti izabran je 1994.

NASTAVA

U 38-godišnjoj nastavničkoj djelatnosti na Geodetskom fakultetu u Zagrebu prof. je Lovrić imao 26 različitih nastavničkih zaduženja. Pod njegovim su vodstvom izrađena 72 diplomatska rada. Bio je mentor u izradi 7 magistarskih radova i još 8 puta član komisija za ocjenu i obranu te mentor u izradi jedne doktorske disertacije i 11 puta član komisija za ocjenu i obranu.

Prof. Lovrić je bio poznat kao vrstan govornik sadržajnih i uvijek suvremenih predavanja. Njegove monografije, posebno *Kartografska reprodukcija* (1983, 1987) i *Opća kartografija* (1988), prihvaćene su kao udžbenici i priručnici i izvan matičnog fakulteta, suvremeno su koncipirane i odlikuju se uvijek vrlo jasnim tumačenjem i najsloženijih pojmova. Osim navedena dva udžbenika stavio je studentima na raspolaganje još deset rukopisa umnoženih u obliku internih skripata.

Svoje veliko teoretsko i praktično znanje uspješno je godinama prenosio studentima kao asistent prof. Kreizigera na terenskim vježbama iz Topografije. U ljetu 1963. i 1964. bio je voditelj terenskih vježbi iz Topografije u Puntu, a 1968. u Oprtlju.

U 40 godina postojanja Zavoda za kartografiju, od toga 16 pod vodstvom prof. Lovrića, u njemu je steklo kartografsko specijalističko obrazovanje 12 diplomiranih geodetskih inženjera. Prof. Lovrić je još 1967. okupio ekipu od sedam stručnjaka i s njima izveo najznačajniju suvremenu kartu Zagreba – *Topografsku kartu mjerila 1:20 000* (1968). Sa stručnjacima koje je odgojio, prof. Lovrić je izradio mnogobrojne zemljovide te objavio znanstvene i stručne članke.

Osim u Zagrebu predavao je i na Fakultetu za arhitekturu, građevinarstvo i geodeziju u Ljubljani 1973/74. i 1976/77, Građevinskom fakultetu u Sarajevu 1976/77, Arhitektonskom fakultetu u Zagrebu 1979–82. i Agronomskom fakultetu u Zagrebu 1988–96.

ZNANSTVENI RAD

Prof. Lovrić je aktivno sudjelovao u realizaciji svih znanstvenih projekata Zavoda za kartografiju Geodetskog fakulteta. Od 1976. do 1980. bio je uz prof. Borčića voditelj znanstvenog zadatka *Znanstvene osnove razvoja kartografije SRH*

u sklopu projekta *Temeljna istraživanja na području geodezije*. U okviru projekta *Prostorno uređenje, unapređenje i zaštita čovjekove okoline* bio je od 1981. do 1986. voditelj zadatka *Kartografska istraživanja prikaza prostora*.

Rezultate svojih znanstvenih istraživanja objavio je u mnogobrojnim člancima u inozemnim i domaćim publikacijama. Da bih ukratko prikazao najvažnije rezultate znanstvenih istraživanja prof. Lovrića, grupirao sam ih u nekoliko skupina.

Prilozi teorijskoj kartografiji

Zahvaljujući svojim učiteljima na Geodetskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu prof. Kreizigeru i prof. Borčiću te svojim učiteljima na Sveučilištu u Bonnu prof. Heupelu i prof. Kraussu, svojom se marljivošću i uz pomoć svojih suradnika prof. Lovrić razvio u njihova dostojnog nasljednika.

Prva sinteza njegova znanstvenog i stručnog rada je monografija *Karte i planovi Zagreba* iz 1970. U njoj iznosi iscrpnu analizu i ocjenu o do tada poznatim kartografskim prikazima Zagreba. U drugom dijelu postavlja i obrazlaže teoretske osnove novih, ostvarenih karata Zagreba, kojima je autor i urednik.

U doktorskoj disertaciji iz 1972. analizirajući pedesetogodišnja njemačka iskustva u izradi i uporabi topografskih karata do mjerila 1:10 000, uzimajući u obzir opći tehnički i privredni razvitak na različitim područjima ljudskog djelovanja, od geoznanosti do prostornog planiranja, te napredak u geodeziji i kartografiji, prof. Lovrić donosi zaključke, na temelju kojih razrađuje metodiku izrade te karte u domaćim uvjetima. Time je bitno utjecao na razvitak tog dijela kartografske djelatnosti u nas u posljednjih 25 godina.

Brojna razmatranja i svoje stavove o kartografiji prof. Lovrić je sintetizirao u originalno koncipiranom djelu *Atributi znanosti i kartografija* (1986), što ga je objavio na hrvatskom i slovenskom. To su: skup posebnih znanja, objekt istraživanja, teorije i metode, terminologija i bibliografija, školski sustav i kadrovi, zemaljske i međunarodne udruge, istraživački i proizvodni potencijali i dr. Na temelju analize zaključuje i nedvosmisleno dokazuje da je ona postala samostalna znanost. Na kraju rasprave se, u trokutu što ga čine prirodne, društvene i duhovne znanosti, kartografija svrstava uz težište trokuta, ali bliže vrhu društvenih znanosti.

Prilozi geodetskoj i kartografskoj terminologiji

Od početka stručnog i znanstvenog djelovanja prof. Lovrić se sustavno bavio geodetskom i kartografskom terminologijom. Objavio je četiri terminološke rasprave i koautor je značajne monografije, *Višejezičnog kartografskog rječnika* (1977), temeljca znanstvenoga razvitka kartografije u nas.

Prilozi toponomastici

Prof. Lovrić se od 1968, kada je objavio rad *Imena na kartama*, sustavno bavio nazivima objekata na zemljovidima. Njegov prilog toponomastici osobito je značajan zahvaljujući mnogobrojnim zemljovidima kojima je autor i urednik. Temeljitim proučavanjem starih zemljovida, anketiranjem mještana i savjetovanjem sa stručnjacima za jezik, u svoje zemljovide unosi zaboravljene stare toponime, ispravljajući pogrešno napisane ili krivo smještene. Posebno ističem njegovu brigu za topo-

nime na zemljovidima Zagreba (1968), Medvednice (1992) i Nacionalnog parka Risnjak (1990).

Prilozi kartografskoj semiologiji

Najznačajniji dio znanstvenoistraživačkog rada prof. je Lovrić posvetio oblikovanju kartografskih znakova. Teoretskim osnovama tih sredstava kartografskog izražavanja posvetio je posebno poglavlje od 80 stranica u svom udžbeniku *Opća kartografija* (1988). Ono je sastavljeno na osnovi temeljitog znanja te materije i usvojenih spoznaja istaknutoga francuskog semiologa J. Bertina.

Najvažniji njegovi radovi u tom području jesu *Sistemi kartografskih znakova među ostalim sistemima znakova* (1978), *Oblici i veličine kartografskih znakova* (1980), *Preferencija proporcija, boja, signatura i kratica* (1983), i *Doprinos standardizaciji rastera vidljivih uzoraka* (1985).

Prilozi povijesti kartografije

Usvajajući spoznaje istaknutih europskih znanstvenika, posebno Ulricha Freitaga i Mirka Markovića, prof. Lovrić je u svom udžbeniku *Opća kartografija* na originalan način sastavio pregled povijesti kartografije. Dijeleći povijest kartografije u tri razdoblja i deset epoha uspio je definirati sve njezine bitne značajke.

Prilozi kartografskoj reprodukciji

Kao iskonskom i školovanom tehničaru prof. Lovriću je osobito bliska problematika izrade i umnožavanja karata. To je dokazao i u svom znanstveni sastavljenom udžbeniku *Kartografska reprodukcija* (1982, 1987) u kojemu je temeljito obradio suvremene konvencionalne načine umnožavanja karata.

Od mnogobrojnih problema kartografske reprodukcije najviše se bavio ponovnim izdavanjem unikatnih zemljovida i o tome objavio poseban rad. Njegovi faksimili starih zemljovida Zagreba iz 1784, 1868, 1898, 1900. i 1924, zemljovida Zagrebačke biskupije iz 1825. i zemljovida Zagrebačke županije iz 1836/42. najbolje su suvremene reprodukcije starih karata.

MEĐUNARODNA SURADNJA

Prof.dr.sc. Paško Lovrić održavao je stalne kontakte s većim brojem najuglednijih kartografskih znanstvenika u Europi, stalno se s njima dopisivao, razmjenjivao publikacije i karte. Mnogi su na njegov poziv došli u Zagreb i održali zapažena predavanja. Od svakog predavača unaprijed je tražio tekst predavanja, preveo ga na hrvatski i podijelio slušateljima. Koliko su ta predavanja bila aktualna i dobro organizirana svjedočile su uvijek pune dvorane.

Impresivna je lista imena znanstvenika koje je prof. Lovrić doveo kao predavače na Geodetski fakultet Sveučilišta u Zagrebu. To su:

- Walter Leibbrand, dugogodišnji organizator Niederdollendorfskih tečajeva (1968)
- dr. Herbert Schriever iz Krefelda (1974)

- prof.dr. Günter Hake iz Hannovera (1975)
- prof.dr. Aloys Heupel iz Bonna (1978, 1981)
- prof.dr. Ulrich Freitag iz Berlina (1979)
- prof.dr. Dieter Morgenstern iz Bonna (1980)
- prof.dr. Istvan Klinghammer iz Budimpešte (1981)
- prof.dr. Rudi Ogrissek iz Dresdena (1981)
- prof.dr. Werner Lichtner iz Hannovera (1983)
- prof.dr. Joachim Neumann iz Karlsruhea (1986)
- prof.dr. Gerhard Pöhlmann iz Berlina (1987)

ZEMLJOVIDI

Kao glavni urednik objavio je prof. Lovrić s koautorima ili suradnicima više od 90 topografskih i tematskih, najčešće turističkih, karata u mjerilima od 1:500 do 1:300 000 pojedinih regija i nacionalnih parkova Hrvatske. Od 1966. do 1994. objavio je u raznim mjerilima planove gradova i naselja: Barbat, Bjelovar, Čakovec, Daruvar, Delnice, Gospić, Ivanec, Jadranovo, Karlovac, Kaštela, Koprivnica, Markarska, Monsena, Novalja, Omiš, Osijek, Pag, Požega, Rab, Rovinj, Senj, Slavonski Brod, Šibenik, Virovitica, Vrsar, Zabok, Zadar, Zagreb i Zaton, mnoge u više izdanja, npr. Osijek u šest a Zagreb u čak osam različitih izdanja. Prof. je Lovrić objavio sa suradnicima i više faksimila starih karata od kojih posebno ističem faksimile Szemanove karte Zagrebačke biskupije iz 1825. i Zagrebačke županije iz 1836/42, faksimile karata Ivanca i okolice iz 1784, 1868, 1900. i posljednji urađeni faksimil karte Zagreba iz 1784.

Svoj istančani estetski smisao za kartografsko oblikovanje i prikaz prof. Lovrić je višestruko potvrdio na svojim mnogobrojnim zemljovidima, naročito naših gradova. Oni su prvorazredni dokumenti stanja prikazanih objekata u trenutku izdavanja. To su vrhunska djela naše kartografije, što stoje uz bok najboljim ostvarenjima europskih kartografa. Njegov plan grada Zagreba postavljen na Trgu bana Jelačića svakodnevno je dostupan mnogobrojnim žiteljima naše metropole i njezinim posjetiteljima.

OSTALE AKTIVNOSTI

Od 1953. do 1976. što sam, što u suradnji, ali najčešće kao voditelj radova, izveo je 45 geodetskih i topografskih radova. Posebno treba naglasiti da je prva umnožena karta u Zavodu za kartografiju Geodetskog fakulteta na osnovi vlastitih terenskih radova bila Topografska karta područja Blato-Prigradica-Bristva u mjerilu 1:5000 izrađena 1966. pod vodstvom prof. Lovrića. Održao je i više javnih predavanja o različitim temama iz područja kartografije. Autor je dvaju scenarija televizijskih emisija o topografskim kartama. Bio je recenzent knjiga, atlasa i kataloga kartografskih izložbi. Posebno treba istaknuti da je bio glavni urednik velike kartografske izložbe održane 1994. u Umjetničkom paviljonu u Zagrebu pod naslovom *Zagreb na geodetsko-katastarskim zemljovidima i u zemljišnim knjigama*. Imao je izvanredne organizacijske sposobnosti pa je, među ostalim, od 1983. do 1990. bio koordinator znanstvenoistraživačkog rada na Geodetskom fakultetu. Bogat je i nje-

gov prevoditeljski rad. Preveo je s njemačkog na hrvatski 25 radova najuglednijih svjetskih kartografa, među kojima radove Imhofa, Heupela, Arnbergera, Kelnhofera, Witta, Ogrisseka, Freitagaga.

Aktivno je djelovao u geodetskim i kartografskim udrugama. Bio je blagajnik (1959–61), tajnik (1964–65) i predsjednik (1973–75) Saveza geodetskih inženjera i geometara Hrvatske (SGIGH) i član savjeta časopisa Geodetski list (1976–81). Zbog toga je još 1973. proglašen zaslužnim članom SGIGH. Od 1994. bio je pročelnik Sekcije za kartografiju Hrvatskoga geodetskog društva.

PRIZNANJA

Za nastavnu, znanstvenu i stručnu djelatnost, na prijedlog Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, odlikovan je 1980. Ordenom zasluga za narod sa srebrnom zvijezdom. Dobitnik je plakete Geodetskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 1979. i medalje Dies academicus Sveučilišta u Zagrebu 1989.

OSOBNJA SJEĆANJA

Paška Lovrića poznao sam gotovo 40 godina. Bili smo dobri prijatelji i najbliži suradnici na Fakultetu. Zajedno smo prošli put od asistenata do redovitih profesora. On, šest godina stariji, uvijek mali korak ispred mene.

Mnogo mjeseci, ukupno oko godinu i pol, proveli smo zajedno na terenskim geodetskim radovima. Daleke 1962. bili smo na Neretvi, između Opuzena i ušća. Od 1963. do 1969. gotovo svake godine na Dravi od Ormoža preko Varaždina do Kotoribe. God. 1966. bili smo na Savi kod Siska i na otoku Korčuli između Blata i Prigradice. Paško je bio rođeni geodet. Volio je prirodu. Kretao se i snalazio na terenu bolje od mještana, naših radnika. Terenski originali topografskog snimanja bili su mu majstorska djela. Mnogo sam naučio od njega pogotovo kad smo bili ista ekipa; on iskusniji i bolji majstor s figurantima letvašima, ja za topografskim stolom.

Nikada neću zaboraviti i naše zajedničke boravke u Puntu na otoku Krku na studentskoj praksi iz topografskog premjera. Bio je odličan organizator i nastavnik koji je svoje veliko znanje znao prenijeti studentima.

Dvije smo godine, 1970. i 1971. proveli zajedno u Njemačkoj, na Sveučilištu u Bonnu, radeći doktorske disertacije. Nije nam bilo lako. Radili smo od rana jutra do kasno u noć. Uz Paška je bila i njegova obitelj, supruga Đurđa i malene Elena i Sandra. Mnoga sam nedjeljna popodneva proveo u krugu te divne i skladne obitelji.

Svoj prvi objavljeni rad 1964. napisao sam na poticaj kolege Lovrića, kao član njegova tima, uz njegovu pomoć i savjete. Od tada do danas objavili smo mnogo radova u koautorstvu. Jedan nam je rad u suradnji s našim mlađim kolegom upravu u tisku. Na 1. hrvatskom kongresu o katastru, što se u veljači ove godine održao u Zagrebu, koautor je sa svojim mlađim suradnicima u još dva referata. Na tom je kongresu trebao biti voditelj jedne radne sjednice.

Ali i onda kada nismo pisali i objavljivali zajedno davao sam mu na čitanje svoje rukopise. Ne samo ja nego i naši asistenti. Uvijek je rado čitao te naše rukopise, i to kako čitao! Kada bi nam ih vratio, ostajali bismo osupnuti i zaprepašteni

brojnošću njegovih intervencija. Ali kada bismo u miru, nakon prvog uzbuđenja, pročitali njegove primjedbe, uvijek smo morali priznati da ima pravo, da su nam tekstovi postali jasniji, precizniji, bolji. I bili smo mu zahvalni. Jer ne samo da je bio veliki kartograf, teoretičar i praktičar, nego je imao izvanredan osjećaj za preciznost i jasnoću izražavanja.

Paško Lovrić bio je čovjek široke kulture i naobrazbe, dobar poznavalac naše povijesti. Sa suprugom redoviti posjetitelj brojnih likovnih izložaba. Imali smo i istu pretplatu u koncertnoj dvorani Lisinski pa smo se sa suprugama i četvrtkom uveče često sretali u toj divnoj dvorani.

Krajem ljeta prošle godine sreo sam ispred Fakulteta jednog našeg mlađeg kolegu iz Varaždina. Raspitivao se o Fakultetu, o našim profesorima. Kada sam mu rekao da je prof. Lovrić nedavno navršio 65 godina, gotovo da mi nije vjerovao. Jer prof. Lovrić je bio uvijek tako vitalan, uspravan, uvijek u pokretu. Takav je bio sve do posljednjeg časa, pa nam zato još teže pada njegov prerani odlazak.

RIJEČ NA KRAJU

Iako je u znanosti mnogo teže vrednovati rezultate rada nego u nekim drugim granama ljudske djelatnosti, ipak bez imalo dvojbe mogu ustvrditi da je prof. Lovrić bio najveći suvremeni hrvatski kartograf. Zaslužio je to mjesto, po mojem sudu, jer je na idealan način objedinio rezultate svojih teoretskih istraživanja sa zemljovidima koje je izrađivao.

Bio je čovjek neiscrpne energije, pokretač mnogih aktivnosti na području geodezije i kartografije u Hrvatskoj. Dugogodišnje prijateljstvo i suradnja veže ga uz već spomenute inozemne znanstvenike i uz mnoge naše poznate kartografe. Dozvolite da spomenem samo neke od njih: akademik Mirko Marković, prof.dr. Filip Racetin i prof. Ante Čala iz Splita, prof.dr. Branko Rojc i inženjer Vili Kos iz Ljubljane. Neka mi ne zamjere mnogi koje nisam spomenuo.

Svima nama što smo ga poznavali, cijenili i voljeli tim je teže i bolnije danas kada ga više nema među nama. Ali, ostala su njegova djela koja će nas još dugo pratiti.

Vječna Ti hvala i slava, dragi naš Paško!

LIFE AND WORK OF PROF.DR. PAŠKO LOVRIĆ (1931–1997)

After short illness, Dr. Paško Lovrić, full professor at the Faculty of Geodesy, University of Zagreb died on 16. January 1997 in Zagreb. He was born in Dubrovnik on 31. August 1931. He graduated at the today's Faculty of Geodesy, University of Zagreb in 1956. After spending two years in the Institute for Cartography and Topography at the University in Bonn, as the scholar of foundation Alexander von Humbolt, he made his doctoral thesis in 1972 (under the tutorship of Prof.Dr. A. Heupel). He held the function of the head of the Institute for Cartography at the Faculty of Geodesy in the periods from 1975–81, 1983–87 and 1991–1997. The

Croatian Academy of Technical Sciences elected him as its member in 1994. He is the author of two textbooks: Map Reproduction (1983, 1987), and General Cartography (1988). The main fields of his scientific research were cartographic semiology, map reproduction, history of cartography, toponymy and terminology. As editor, he published together with the co-authors or collaborators more than 90 topographic and thematic, most often tourist maps of single regions and national parks of Croatia, the plans of 30 Croatian towns and settlements, many of them in several editions, and many facsimiles of old maps.

Nedjeljko Frančula